

Laddade ord

Anna Vogel

► **To cite this version:**

| Anna Vogel. Laddade ord. 2010. <hprints-00475128>

HAL Id: hprints-00475128

<https://hal-hprints.archives-ouvertes.fr/hprints-00475128>

Submitted on 21 Apr 2010

HAL is a multi-disciplinary open access archive for the deposit and dissemination of scientific research documents, whether they are published or not. The documents may come from teaching and research institutions in France or abroad, or from public or private research centers.

L'archive ouverte pluridisciplinaire **HAL**, est destinée au dépôt et à la diffusion de documents scientifiques de niveau recherche, publiés ou non, émanant des établissements d'enseignement et de recherche français ou étrangers, des laboratoires publics ou privés.

Laddade ord

Anna Vogel

Inledning

Den här artikeln handlar om ord som byts ut över tid. Anledningen till bytet är att orden upplevs som missvisande eller nedlåtande. Ett exempel på ord som har bytts ut är *efterbliven*. Ordet används inte längre i den offentliga diskursen. *Person med intellektuell funktionsnedsättning* är den term som rekommenderas. Termen lanserades i samband med FN:s internationella konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (Regeringens proposition 2008/09:28).

En allmän uppfattning är troligen att den grupp människor som beteckningarna gäller har en svårare vardag på grund av de utmaningar som de möter. Språket får här en otacksam uppgift: att neutralt och icke-diskriminerande beskriva ett tillstånd, som de flesta förknippar med svårigheter.

Avsikten med artikeln är att diskutera några av de ord som används och har använts under de senaste 50 åren för att beteckna denna grupp. Avsikten är också att belysa den kontext där orden återfinns. Ytterligare en avsikt är att låta två teoretiska skolor (kognitiv lingvistik och diskursanalys) mötas.

Artikeln redovisar den första undersökningen i projektet Laddade ord – betydelse och betydelseförskjutning i ett ideologiskt perspektiv.¹

Områdesöversikt

Boréus (1999) undersöker hur det går till när grupper av människor (minoriteter) utdefinieras i en diskurs. Hon undersöker hur personer med intellektuella funktionsnedsättningar har kategoriserats och vilka beteckningar som gällt. Boréus menar att kategoriseringarna är relaterade till ett samhälles idéer och idésystem.

Johannisson (1958) beskriver vilka beteckningar som använts för 'person med intellektuell funktionsnedsättning' 1863–1958: *idiot*, *sinnesslö*, *psykiskt efterbliven* och *utvecklingsstörd*. Johannisson skriver att orden blir olämpliga därför att de fått för stark känslolhalt. Johannisson avslutar med att målet för nya termer kan sammanfattas med klarhet, knapphet, koncentration.

Vid Institutionen för nordiska språk vid Stockholms universitet har under 2006–2009 några examensarbeten/kandidatuppsatser skrivits, vilka är relevanta att ta upp här. Dessa arbeten har haft en projektplan för "Laddade ord" (Milles & Vogel 2006, Vogel 2008) som ett slags utgångspunkt.

¹ Forskningen finansieras av Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse.

Ringberg (2006) undersöker över ett tidsspänn om fjorton år hur orden *rullstolsburen* och *rullstolsbunden* konkurrerar i dagspress. Den diakrona studien visar att *-buren* har konkurrerat ut *-bunden* i presstext, men att utvecklingen inte har följt någon rät linje. Ett intressant resultat är att i texter från intresseorganisationer är inget av orden vanliga. Här förekommer i stället *person som använder rullstol* eller *person med rörelsehinder*.

Denk (2009) undersöker hur benämningen på individer med intellektuella/psykiska funktionsnedsättningar förändras över tid från 1980 fram till nutid i material från landstinget. Denks huvudresultat är att termen *utvecklingsstörning* får stå tillbaka för termen *psykisk funktionsnedsättning*. Han visar också att termer som står som huvudord i nominalfras (*de utvecklingsstörda*) blir mindre vanliga och att termer med prepositionsuttryck (*personer med funktionsnedsättning*) blir vanligare. Denk diskuterar även hur dessa termer oftast innehåller ord, vars scheman inom kognitiv lingvistik är negativt värderade. *Nedsättning* innehåller *ned*. Enligt Lakoff & Johnson (1980) förknippas *nedåt* med dåligt och *uppåt* med bra. Denk berör också att efterleden *-hinder* och *-störning* aktualiserar föreställningsschemat KRAFT och dess underscheman HINDER och FÖRMÅGA (för dessa scheman, se Johnson 1987:42–48).

Hillerström (2009) undersöker vilka olika termer som finns för 'personer som tar emot vård i hemmet' i material från landstinget 1984–2004. De termer som hon hittar låter hon sedan anställda inom vården värdera i en enkätundersökning. Resultatet visar att *boende* är det ord som de anställda föredrar. *Brukare*, *kund*, *vårdtagare* och *omsorgstagare* är ord som de anställda upplever som negativa.

Teoretiska utgångspunkter

I undersökningen förenas två teoretiska skolor.

Den ena skolan är kognitiv lingvistik. Undersökningen berör följande fyra grundläggande antaganden: 1) Inom teorin ses konceptuella metaforer som ett sätt att beskriva hur vi förstår mer abstrakta begrepp med hjälp av mer konkreta (Lakoff & Johnson 1980). BRA ÄR UPP/DÅLIGT ÄR NER är ett exempel på en sådan konceptuell metafor. UPP och NER är konkreta, spatiala begrepp medan BRA och DÅLIGT är abstrakta begrepp. Denna konceptuella metafor märks i språkliga uttryck som *jag är nere i dag* och *hon sänkte förslaget*. 2) Vidare beskriver kognitiv lingvistik betydelse med hjälp av vissa grundläggande föreställningsscheman, som KRAFT och UPP–NER (Lakoff 1987). Dessa scheman grundar sig i förspråkliga, kroppsliga erfarenheter, som exempelvis hur en baby upplever tyngdkraften genom att släppa något i golvet. 3) Nästa antagande gäller hur en och samma situation kan konceptualiseras på skilda sätt, och att språket kan uttrycka detta. Ett glas som är fyllt till hälften med vin kan beskrivas som *halvfullt* eller *halvtomt*. Att språket på detta sätt, genom skilda språkliga uttryck, kan konceptualisera

en och samma situation på olika sätt, kallas formning (*construal*) (Langacker 1987). 4) Ett fjärde antagande är att språklig betydelse kan beskrivas med hjälp av ett kraftdynamiskt system (Talmy 2000). Systemet beskriver olika aktörer och hur de överför kraft till varandra, till omgivningen etc.

Den andra skolan är diskursanalys. Undersökningen berör följande grundläggande antaganden: Utmärkande drag i en text kan förklaras av den situation (sociala praktik) och det samhälle där texten tillkommit. Ett dialektiskt förhållande råder mellan samhälle och språkbruk, så att samhället och situationen (den sociala praktiken) influerar språkbruket, samtidigt som språkbruket kan påverka samhället (Fairclough 1992:65).

Ansatser att förena kognitiv lingvistik med diskursanalys anas i Fillmore (1985), men syns tydligt i Hart & Lukeš (2007), en antologi där bidragen studerar material som politiska texter och massmedia. Det finns än så länge få svenska undersökningar som kombinerar kognitiv lingvistik med diskursanalys, och dessa är alla examensarbeten/kandidatuppsatser, som Ringberg (2006) och Denk (2009).

Material

Undersökningen hämtar material från olika källor:

- 5 broschyrer om boende från landsting och kommun 1959–2006.
- Samtal med anhörig till person med intellektuell funktionsnedsättning 2006.
- GrundenMedias hemsida (för och av personer med intellektuella funktionsnedsättningar) 2007.²
- *Ord som taggar – om funktionshinder*. Språknormerande broschyr utgiven av EU, paraplyprojektet, Språkrådet, TCO, Handisam och Handikappförbunden 2007.
- Samtal med språkvårdare på public service-företag 2008.
- Handisams hemsida 2009.³

Metod

Materialet analyseras utifrån metoder hämtade från kognitiv semantik och utifrån metoder hämtade från diskursanalys.

Den kognitiva analysen

De ord för 'person med intellektuell funktionsnedsättning' som förekommer i materialet blir föremål för en semantisk undersökning där föreställningsscheman, kraftdynamik och formning används som metod. De associationer

² <<http://www.grundenmedia.se>> (tillgänglig i maj 2007).

³ <<http://www.handisam.se>> (tillgänglig i februari 2009).

som förknippas med beteckningarna undersöks genom konceptuell metafor-teori.

Diskursanalysen

Materialet blir också föremål för en diskursanalys. Denna metod innebär att underliggande antaganden (Fairclough 1995:14) i texterna friläggs. Synen på auktoriteter undersöks. Eftersom auktoriteter har makt att ange vad som är normen, rör analysen också normativitet.

Diskursanalys som tillämpas på historiskt material måste problematiseras, eftersom forskaren tillhör en tidsålder, medan texterna tillhör en annan tidsålder. Underliggande antaganden kan verka tydliga för en nutida läsare, men det är inte säkert att de uppfattades så av de historiska läsarna (jämför diskussion i Nord 2008).

Resultat

I framställningen redovisas först resultat från den kognitiva undersökningen och sedan från diskursanalysen. Efter resultatavsnittet följer en sammanfattning och diskussion.

Termer i texter om omsorg

En analys av broschyrerna om boende 1959–2006 visar att de termer som används om gruppen 'personer med intellektuell funktionsnedsättning' har förändrats över tid. I tabell 1 syns att *efterbliven* är utmönstrat på 1980-talet.

Tabell 1. Benämningar som relaterar till 'person med intellektuell funktionsnedsättning' i broschyrer 1959–2006

År	Termer
1959	<i>psykiskt efterblivna, svårt handikappade, psykiskt störda, hjärnskada, efterblivenhet, psykiska komplikationer och störningar</i>
1967	<i>utvecklingsstörda barn, efterblivna män, störd personlighetsutveckling, efterblivenhet, psykiska skador och störningar</i>
ca 1980	<i>de utvecklingsstörda</i>
1993	<i>de mest krävande barnen, elever, barn med svåra medfödda handikapp, barn som någon gång under sitt liv olyckligtvis hade blivit drabbad av någon svår sjukdom eller olycksfall, barn som i sitt fortsatta leverne behöver mycket stora resurser för att kunna fortsätta sin utveckling</i>
2006	<i>brukare, funktionshinder</i>

Utvecklingsstörd används i texterna från 1967 och (ca) 1980 men är sedan inte med. Broschyren från 1993 utmärker sig genom att beteckningarna utgörs av fraser där ett allmänt och neutralt ord, *barn*, följs av en prepositionsfras (*med svåra medfödda handikapp*) eller relativ bisats (*som ... behöver mycket stora resurser*). Att referera till barnen med hjälp av kom-

plexa nominalfraser förekommer redan 1959 (*barn som för sin utveckling behövde speciell omvårdnad*) men blir betydligt vanligare från 1993. I 1959 års text förekommer *hjärnskada, efterblivenhet, psykiska komplikationer och störningar* i följande sammanhang: ”Den ursprungliga hjärnskada, som är orsaken till efterblivenheten, kan sålunda inte repareras, men man kan nå och påverka de psykiska komplikationer och störningar, som hindrar barnen från att helt utnyttja sina resurser [...]” och det är här alltså inte fråga om direkta termer för gruppen. Tendensen att referera till gruppen med hjälp av komplexa nominalfraser stödjer Denk (2009) som menar att just denna typ av uttryck blir vanligare över tid. Ringberg (2006) visar att konstruktion med prepositionsfras eller relativ bisats (*person som använder rullstol*) används av den grupp som beteckningen gäller. Märk att Ringbergs undersökning inte gäller personer med specifikt intellektuella funktionsnedsättningar. Dock är den språkliga tendensen densamma: att gå från particip till komplex nominalfras. Användningen är också i linje med språkliga rekommendationer från 2007 (Ord som taggar) där man påpekar att en person kan *ha* en CP-skada, utan att för den skull *vara* CP. Uttrycken får här, tack vare de förklarande bisatserna eller prepositionsfraserna, en detaljrikedom. En värderande invändning är att uttrycken är långa och blir klumpiga att använda, samt att de saknar en allmängiltighet som krävs för termer på en viss hyponymisk nivå. I 2006 års broschyr är termerna kortare och mer allmänna. Särskilt *brukare* kan gälla vem som helst som använder något. Hillerström (2009) visar att anställda inom vården uppfattar *brukare* som ett negativt ord. Hillerströms informanter gav kommentarer som: ”Konstigt begrepp inom vården. Jag associerar det till jordbrukare, lantbrukare” och ”Associerar lite till missbrukare och andra negativt laddade ord”.

En kognitivt semantisk analys av termerna i broschyrerna visar att två föreställningsscheman är närvarande: FRAM–BAK och KRAFT. Schemat FRAM–BAK är närvarande i *efterbliven* (*efter* i spatial betydelse är relaterat till *bak(om)*). Att *efter* används som beteckning (i *efterbliven*) aktualiserar alltså föreställningsschemat FRAM–BAK. FRAM associeras med något positivt och BAK med något negativt (Krzyszowski 1993); med andra ord kan vi utgå från att det finns en konceptuell metafor som säger att BRA ÄR FRAM/DÅLIGT ÄR BAK. Denna uttrycks språkligt genom *att vara långt fram i den tekniska utvecklingen, komma på efterkälken* och *samhällets baksida*. En sådan konceptuell metafor kan kopplas till VÄG-schemat, där det finns en progression från KÄLLA till MÅL och där målet gärna ska nås (jämför Krzyszowski 1993 och Hellberg 2007). *Efterbliven* aktualiserar metaforen DÅLIGT ÄR BAK, och *efterbliven* väcker därför negativa associationer. *Efterbliven* används inte längre i dag i den offentliga sfären, utan *person med intellektuell funktionsnedsättning* är den rekommenderade termen. *Funktionsnedsättning* aktualiserar föreställningsschemat UPP–NED. Den konceptuella metaforen BRA ÄR UPP/DÅLIGT ÄR NED (Lakoff & Johnson 1980) genomsyrar vårt tänkande, och termen *funktionsnedsättning* kan därför i sig sägas väcka negativa associationer. Bytet från *efterbliven* till *person med*

intellektuell funktionsnedsättning ändrar alltså inte dessa associationer: de är fortfarande till något dåligt. Schemat KRAFT är, som Denk (2009) påpekar, närvarande i *störning/störd* och i *funktionshinder*, och här kan tilläggas att KRAFT också är närvarande i *skada*. För att något ska hindras, skadas eller störas i en spatial betydelse krävs en kraft som påverkar personen/föremålet i fråga. Den icke-spatiala betydelsen av *störning*, *hinder* och *skada* som det är fråga om i materialet aktualiserar föreställningsschemat av en verklig kraft. I materialet förekommer perfekt particip (*utvecklingsstörd*) vilket konceptualiserar den aktuella situationen som att personen i fråga har blivit utsatt för störning.

Valet av uttryck kan analyseras som ett fall av formning. Situationen är följande: en person har en gränsyta mellan sig och den omgivande miljön. Någoting i gränsytan gör att personen och miljön inte fungerar optimalt tillsammans, inte är helt kompatibla med varandra. Frågan är nu: var ligger hindret för att de två enheterna inte kan vara helt kompatibla med varandra? Det traditionella sättet att se på den inbördes inkompatibiliteten är att denna ligger hos personen. Miljön är som den alltid har varit och hindren, oförmågan, störningen ligger hos personen. Men i dag (2009) finns det en strävan inom intresseorganisationer för att situationen ska konceptualiseras annorlunda. Man vill då forma språkliga uttryck som visar att inkompatibiliteten ligger i miljön. I dessa sammanhang talar man om "tillgänglighet för alla". I exempel (1) visas ett avsnitt hämtat från Handisams hemsida.

- (1) Entrén måste kunna användas av alla. Om det av kulturhistoriska skäl inte går att göra huvudentrén tillgänglig kan en alternativ entré fungera som lösning. Den måste vara öppen på samma tider som huvudentrén, vara tydligt skyltad och lika välkomnande som huvudentrén. [...] I Plan- och bygglagen ställs krav på att så kallade "enkelt avhjälpna hinder", som bedöms enkla att avhjälpa och där kostnaderna inte blir orimligt betungande, ska undanröjas. Det gäller hinder som försvårar tillgängligheten för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.

I exemplet syns att *hinder* används om miljön, inte om personer. Texten fokuserar på en önskvärd miljö med ord som *tillgänglig*, *öppen*, *tydligt skyltad*, *välkomnande*. Texten har dock inte anammats formningen fullt ut, utan talar också om personer med *nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga*. I det sistnämnda uttrycket ligger inkompatibiliteten (återigen) hos personen. För att återgå till de fem broschyrerna om boende konceptualiseras situationen till och med 1993 så att inkompatibiliteten ligger hos personen. I texten från 2006 kallas personen för *brukare*. Personen blir därmed en aktiv aktör. I texten syns en annorlunda formning, där fokus ligger på miljön och hur miljön ska svara mot brukarens behov, se exempel (2).

- (2) Särskilt anpassad bostad är en lägenhet utan fast bemanning där man anpassat den fysiska miljön efter brukarens behov.

Perspektivet är så gott som genomgående, men på ett ställe används *funktionshinder* (*Om man till följd av funktionshinder behöver hjälp...*) I texterna finns alltså en utveckling vad gäller hur situationen konceptualiseras. Anmärkningsvärt är dock att den nu rekommenderade termen, *person med funktionsnedsättning*, återigen lägger orsaken till inkompatibiliteten hos personen. Att använda denna term är alltså inte i linje med intresseorganisationers önskan om att visa att inkompatibiliteten, när det gäller funktionen mellan person och miljö, ligger hos miljön.

Synen på auktoriteter

Samma broschyrer angående boende för barn, ungdomar och vuxna 1959–2006 har undersökts för att beskriva hur textens avsändare förhåller sig till auktoriteter. I texterna från Årstahemmet 1959 är *institution* ett positivt värdeladdat ord som står för forskning och medicinsk vetenskap och som kopplas till ett ansvar för barnens hälsa och utveckling, se exempel (3).

- (3) Den form av läkepedagogik, som kommer att tillämpas på Årstahemmet, bygger till väsentlig del på erfarenheter från institutioner av liknande slag både i vårt land och utomlands [...] Verksamheten står under fortlöpande läkarkontroll. Genom regelbundna undersökningar kontrolleras och övervakas barnens hälsotillstånd.

Tjugofem år senare är perspektivet förskjutet. I stället för att vila på auktoriteter är avsändaren mer personlig. Politiker omnämns som beslutsfattare, men den verkställande makten (att utföra rivningar och bygga nytt) verkar nu ligga närmare elevhemmet än vad som var fallet 1959. Ordet *institution* är numera (1993) negativt värdeladdat, se exempel (4).

- (4) Att politikerna beslöt om vårdhemmen, innebar inte bara några omformuleringar i lagen, utan vi kunde rent fysiskt börja riva huvudsymbolen för institutionstänkandet, nämligen centralköket, en strålande plats att bygga bubbelpool och bastu.

Det kan också nämnas att 1993 års text är den enda som använder *vi*. Ännu längre bort från auktoriteten går avsändaren i nästa text. Här utmanas den gängse normen att personer med intellektuella funktionsnedsättningar ska skiljas från andra personer i skolan och i samhället. Texten är hämtad från GrundenMedia tidning 2007, för och av personer med intellektuella funktionsnedsättningar, se exempel (5).

- (5) Vårt samhälle bygger mycket på medborgarnas kompetens och kunskaper. Personer med intellektuella funktionshinder har små möjligheter att skaffa sig betyg i den vanliga skolan då den inte kan anpassas till varje individ. Detta gör det i sin tur omöjligt att studera på högskolan eller yrkesinriktade kurser där det behövs betyg för att komma in. Redan här sker alltså en stark segregering som hindrar människor med intellektuella funktionshinder att ingå i vårt gemensamma samhälle.

Orden *stark segregering* och *hindrar* visar att avsändaren inte godtar de normer som ordningen bygger på.

Sammanfattning och diskussion

De termer som förekommer dras med olika svårigheter. Termer som innehåller ord som *efter* och *ned* väcker negativa associationer. Specifika termer, som *barn som i sitt fortsatta leverne behöver mycket stora resurser för att kunna fortsätta sin utveckling*, ger ett stort intentionsdjup men förlorar när det gäller möjligheter till allmän användning. Fram till och med 1993 konceptualiseras situationen så att inkompatibiliteten vad gäller att fungera i en viss miljö läggs hos individen, inte hos miljön. I texten från 2006 har detta ändrats och inkompatibiliteten ligger snarare hos miljön. Handisams text från 2007 går på samma linje, men inte fullt ut.

Synen på auktoriteter och vem som sätter normer att förhålla sig till växlar över tiden. Texterna från 1950- och 1960-talen uttrycker en tilltro till experter och auktoriteter. Dessa ses som garantier för att barnen får bästa möjliga utveckling. I senare texter är budskapet snarare att kompetensen finns hos dem som arbetar i den dagliga verksamheten (med barnen). Texter, där personer med funktionsnedsättningar är både avsändare och mottagare, utmanar den rådande samhällssynen (och därmed indirekt makthavarna) att kunskap och kompetens ska vara så centralt för individens möjligheter.

Att undersöka enskilda ords betydelse och koppla ihop detta med synen på auktoriteter och normer är avsett att ge en bredare bild av orden. Det finns dock i materialet inte några direkta samband mellan vilka ord som används och synen på auktoriteter. Den enda koppling som kan skönjas är att i 1993 års broschyr används specifika termer (*barn som någon gång under sitt liv olyckligtvis hade blivit drabbad av någon svår sjukdom eller olycksfall*) och i denna text återfinns ”expert”-kompetensen hos personalen som arbetar dagligen med barnen, och inte hos någon högre institution. Denna text har också ett *vi* närvarande. En försiktig slutsats är här att barnen ses som individer (de omnämns med sina specifika diagnoser), och den nödvändiga kunskapen som krävs för att möta dessa barn sker just i ett fysiskt möte i den dagliga verksamheten.

Sveriges Radios journalister rekommenderas att beskriva människor med funktionsnedsättningar så specifikt som möjligt (*Helena har Downs syndrom*).⁴ Måste vi över huvud taget ha samlingsnamn för ’personer med intellektuella funktionsnedsättningar’? Boréus (1999) menar att kategoriseringarna är relaterade till ett samhälles idéer och idésystem. Det är institutioner som uttrycker och upprätthåller en socialt accepterad klassificering (Douglas 1986:93). I språket utnyttjar människan maximalt den förmåga att

⁴ Personlig kommunikation med Eva Göransson, Språkvården SR hösten 2008.

kategorisera som hon är utrustad med. Att människan har en förmåga och en vilja att snabbt sortera och namnge föremål, individer osv. bäddar också för att varje enskilt föremål, individ osv. inte blir bedömd och namngiven helt på egna premisser utan med en viss generalisering. Denna klassificering kan både hjälpa individen (ge möjlighet till stöd enligt LSS t.ex.) och sortera in individen i ett fack som han/hon inte önskar vara i. Men att byta termer över tid kan i sig vara problematiskt. I mina informella samtal med anhöriga berättade en person om en ung kvinna. Hon kallade sig själv för *mongoloid* och värjde sig mot att byta ord. Anledningen var att hon upplevde att det hade tagit lång tid att identifiera sig med att vara just *mongoloid*, och hon ville inte börja om den processen.

Johannisson (1958) sammanfattar tendensen för nya beteckningar med klarhet, knapphet och koncentration. Denna trend har brutits. Den aktuella rekommenderade termen, *person med intellektuell funktionsnedsättning*, är inte knapp utan lång. Termen är därmed inte heller koncentrerad. Huruvida termerna är klara lämnar jag därhän.

Avsikten med undersökningen var också att låta två teoretiska skolor mötas för att se om de kan befrukta varandra. Undersökningen har gett två typer av resultat, en typ vad gäller kognitivt semantiska frågor (ordens betydelse och associationer) och en typ vad gäller diskursanalytiska frågor (synen på normer och auktoriteter). I nuläget finns ett visst glapp mellan de två typerna av resultat. De svarar på olika frågor men bildar ännu inte en enhet. I vidare undersökningar inom Laddade ord-projektet är avsikten att bygga en brygga mellan dessa två resultat typer.

Litteratur

- Boréus, Kristina 1999. Frihet, jämlikhet och obildbara sinnesslöa. I: B. Lindberg (red), *Efterkrigstid och samtid. Det nyss förflutnas idéhistoria*. (Idéhistoriska uppsatser. 33.) Stockholm: Avdelningen för idéhistoria, Litteraturvetenskapliga institutionen, Stockholms universitet.
- Denk, Andreas 2009. Utvecklingsstörda – och Personer med funktionsnedsättning. Opublicerad kandidatuppsats. Institutionen för nordiska språk, Stockholms universitet.
- Douglas, Mary 1986. *How institutions think*. Syracuse, N.Y.: Syracuse University Press.
- Fairclough, Norman 1992. *Discourse and social change*. Cambridge: Polity Press.
- Fairclough, Norman 1995. *Media discourse*. London: Edward Arnold.
- Fillmore, Charles 1985. Linguistics as a tool for discourse analysis. I: T. van Dijk (red.), *Handbook of discourse analysis*. London etc.: Academic Press. S. 11–39.
- Halliday, M.A.K. 1978. *Language as social semiotic*. London: Edward Arnold.
- Hart, Christopher & Lukeš, Dominik (red.) 2007. *Cognitive linguistics in Critical Discourse Analysis*. Cambridge: Cambridge Scholars Publishing.
- Hellberg, Staffan 2007. Polysemy across image schemas. Swedish *fram. Studia Linguistica*. 61 (1). S. 20–58.

- Hillerström, Sofia 2009. Kund eller Brukare? En undersökning av begrepp och dess värdeladdning inom vård och omsorg. Opublicerad kandidatuppsats. Institutionen för nordiska språk. Stockholms universitet.
- Johannisson, Ture 1958. Tendenser i nutida svensk ordbildning. *Modersmåls-lärarnas förening, årsskrift 1958*. S. 7–22. [Även utgiven i: Johannisson, Ture 1975. *Ordbildning och ordbetydelse. Valda studier*. (Meijerbergs arkiv för svensk ordforskning. 14.) Göteborg: Styrelsen för Meijerbergs institut i Göteborg. S 185–202.
- Johnson, Mark 1987. *The body in the mind. The bodily basis of meaning, imagination, and reason*. Chicago & London: University of Chicago Press.
- Krzyszowski, Tomasz 1993. The axiological parameter in preconceptional image schemata. I: R. Geiger & B. Rudzka-Ostyn (red.), *Conceptualizations and mental processing in language*. Berlin & New York: Mouton de Gruyter.
- Lakoff, George 1987. *Women, fire, and dangerous things. What categories reveal about the mind*. Chicago etc.: University of Chicago Press.
- Lakoff, George & Johnson, Mark 1980. *Metaphors we live by*. Chicago & London: University of Chicago Press.
- Langacker, Ronald 1987. *Foundations of cognitive grammar*. 1. Stanford: Stanford University Press.
- Milles, Karin & Vogel, Anna 2006. Laddade ord – betydelse och betydelseförändring i ett kritiskt perspektiv. Opublicerad ansökan till Vetenskapsrådet.
- Nord, Andreas 2008. *Trädgårdsboken som text 1643–2005*. (Acta Universitatis Stockholmiensis. Stockholm Studies in Scandinavian Philology. N.S. 47.) Stockholm: Institutionen för nordiska språk, Stockholms universitet.
- Ringberg, Anna 2006. Bunden eller buren? En undersökning om bruket och uppfattningen av orden *rullstolsbunden* och *rullstolsburen*. Opublicerat examensarbete på Språkkonsultlinjen. Institutionen för nordiska språk. Stockholms universitet.
- Talmy, Leonard 2000. *Toward a cognitive semantics. 1. Concept structuring systems*. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Vogel, Anna 2008. Laddade ord – betydelse och betydelseförändring i ett kritiskt perspektiv. Opublicerad ansökan till Svenska akademien och Kungl. Vitterhetsakademien

